

Els patrons de Canet i la ruta Barcelona-Cadis (1720-1736)

RICARD CANTANO

Resum

En el present article ens hem proposat fer conèixer la destacada actuació dels patrons de Canet en el comerç marítim català a Cadis a partir de 1720 i a l'enssem mostrar els aspectes més significatius de dit comerç en el port de sortida (Salou) i en el d'arribada (Cadis). L'estudi de la correspondència dels patrons canetencs amb Miquel Alegre i dels llibres de comptes dels negocis d'aquest comerciant, entre 1720 i 1736, ratifica la persistència de l'hegemonia de la flota de Canet —evidenciada al segle XVII— sobre les de la resta del Principat durant el període esmentat. No hi ha dubte que l'experiència acumulada en les expedicions marítimes al port de Cadis —hinterland del negoci colonial— serví més tard, a la dècada de 1740, perquè, entre els patrons catalans, fossin pioners els de Canet en comandar les expedicions a les colònies americanes, tant les que foren noliejades per comerciants no catalans, com les fetes directament des de Catalunya. La documentació consultada ens facilita, a més a més, el poder saber els preus en origen i en destí de les diferents mercaderies exportades (sobretot l'aiguardent) i el resultat de cada expedició. Igualment ens fa conèixer la problemàtica de la venda del vi català deguda a la persistent oposició dels vinaters andalusos, sobretot de Xerès.

Paraules clau: aiguardent, Salou, Cadis, flota, *Carrera de Indias*, pipa (bóta), pesos (moneda).

Resumen

La intención del presente artículo es dar a conocer la destacada actuación de los patrones de Canet en el comercio marítimo catalán a partir de 1720 y también mostrar los aspectos más significativos de dicho comercio en el puerto de salida (Salou) y en el de destino (Cádiz). El estudio de la correspondencia de los patrones canetenses con el comerciante Miguel Alegre y de los libros de cuentas de su negocio, entre 1720 y 1736, ratifica la persistencia

de la hegemonía de la flota de Canet –evidenciada en el siglo XVII– sobre las demás del Principado durante el período citado. La experiencia acumulada en las expediciones marítimas al puerto de Cádiz –*hinterland* del negocio colonial– sirvió más tarde para que, a partir de la década de 1740, entre los patrones catalanes fuesen los de Canet pioneros en comandar las expediciones a las colonias americanas, ya fuesen fletadas por comerciantes no catalanes o directamente desde Cataluña. La documentación consultada facilita además información sobre los precios en origen y destino de las diferentes mercaderías exportadas (sobre todo aguardiente) así como el resultado de cada expedición. Nos da a conocer también la problemática de la venta del vino catalán debido a la persistente oposición de los cosecheros andaluces, especialmente de Jerez.

Palabras clave: aguardiente, Salou, Cádiz, flota, Carrera de Indias, pipa, pesos.

Abstract

This article aims to introduce the notable role of the skippers from Canet de Mar in the Catalan maritime trade in Cadiz from 1720 as well as to show the most significant aspects of this trade both in the port of departure (Salou) and that of arrival (Cadiz). The analysis of the correspondence between the skippers from Canet and the merchant Miquel Alegre and of the account books of his businesses, from 1720 to 1736, corroborate the persistence of the hegemony of the fleet from Canet – which became evident in the 17th century – over others from Catalonia during this period. It is evident that the accumulated experience of the maritime expeditions to the port of Cadiz – hinterland of the colonial trade – meant that later, in the 1740s, among the skippers from Catalonia, those from Canet were pioneers in leading expeditions to the American colonies, both in the case of those chartered by non-Catalan merchants and those commissioned directly from Catalonia. The documents consulted also reveal the prices in origin and destination of the different goods exported (especially liquor) and the outcome of each expedition. Equally, they illuminate issues around the sale of Catalan wine due to the persistent opposition to this of Andalusian wine merchants, above all from Jerez.

Keywords: liquor, Salou, Cadiz, fleet, *Carrera de Indias*, pipa (cask), pesos (currency).

Preàmbul

Durant els segles XVI i XVII, els vaixells catalans seguiren practicant la navegació de cabotatge de la Mediterrània occidental tal com venien fent des de l'Edat Mitjana. A les rutes tradicionals s'hi trobaven els ports de Marsella, Gènova i Nàpols i també altres de Sardenya i Sicília, fins a tocar l'Àfrica del Nord, sobretot Alger i Tunis; resseguint la costa oriental espanyola s'arribava fins a l'estret de Gibraltar. La procedència dels vaixells d'aquesta flota catalana que navegava pel litoral l'encapçalaven les poblacions del Maresme i més concretament la tríada representada per Canet, Mataró i Arenys. Aquesta dada la confirmen les entrades al port de Barcelona entre 1631 i 1632 registrades en el llibre de la Confraria de Nostra Senyora dels descarregadors dels barquers nous de Barcelona; d'un total de 850 barques entrades, 170 eren de Canet (20%), 145 de Mataró (17%) i 122 d'Arenys (14%).¹ Les 170 barques de Canet descarregades pertanyien a 40 patrons diferents, la qual cosa significaria, en aquell moment, una certa hegemonia de la flota canetenca.²

Un cop acabada la guerra de Successió, i sobretot a partir de 1720, es fa palès un canvi en l'orientació comercial catalana consistent en el desplaçament del tràfic marítim des del Mediterrani a l'Atlàntic.³ Els mariners del Principat contactaren, cada cop amb més freqüència, amb les principals places peninsulars vinculades al comerç colonial com eren Sevilla, Cadís i Lisboa. Tot i mantenir-se força viu el tradi-

1. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), Llibre dels Gremis, 34-2. Veure: J. Ma. DELGADO RIBAS, «El puerto de Barcelona en la época preindustrial», en *Economía e historia económica del puerto de Barcelona. Tres estudios*, Barcelona, 1992, p. 49.

2. Entre aquests patrons trobem cognoms que pertanyen a les nissagues més conegudes: Llobet, Moní, Cruanyes, Goday, Llauger, Pastor, Puig, Jover, Roig. No hi són, entre altres, Clausell, Rolderat, Misser, Milans, Xiqués, Carnesoltes, cognoms d'altres patrons i capitans canetencs destacats del segle XVIII.

3. La pesta de Marsella de l'any 1720 influí sens dubte en l'esmentat canvi geogràfic.

onal cabotatge mediterrani de Llevant, el cert és que un gran nombre de vaixells catalans s'especialitzaren en el trajecte fins la badia gaditana.

La badia de Cadis –un port natural esplèndid– anava substituint, des de l'últim quart del segle XVII, el difícil port fluvial sevillà com a punt de sortida de les flotes i galions de la *Carrera de Indias*.⁴ El govern de Felip V, per raons d'estricta ortodòxia mercantilista, animà la incorporació de tots els vassalls –catalans inclosos– al comerç ultramarí a través de la nova organització de la *Casa de Contratación* instal·lada a Cadis.⁵ Una altra mesura, sens dubte encaminada a introduir els catalans a aquesta ciutat, fou la supressió el 1717, a tot el regne, de l'estanc de l'aiguardent, el qual s'havia implantat des del 1714 a Catalunya.⁶ De fet, el Principat fou el gran exportador d'aiguardent durant tot el segle XVIII. Reus, com és sabut, fou sens dubte el gran mercat de l'aiguardent i l'eix Reus-Salou constituí un dels centres bàsics del comerç mediterrani i atlàntic.⁷

4. Antonio GARCIA BAQUERO, *Cádiz y el Atlántico (1717-1778): el comercio colonial español bajo el monopolio gaditano*, Escuela de estudios hispanoamericanos, Sevilla, 1976, I, p. 4. Cadis anà substituint progressivament Sevilla com a centre del comerç americà; primer li prengué la capçalera de la flota d'Índies el 1680, culminant el procés el 1717 amb el trasllat definitiu de la *Casa de la Contratación* a la capital gaditana.

5. L'intendent de Catalunya, Rodrigo Caballero, comunicava el 1720 a l'Ajuntament de Barcelona una Reial Orde per la qual s'estimulava l'enviament a Cadis de mercaderies amb destinació a Amèrica des de tots els ports espanyols. Afegia que «en Cataluña se logran grandes ventajas a las demás provincias de nuestra España y por consecuencia se pueden esperar mayores ingresos de riqueza de la América» (Jaime CARRERA PUJAL, *Historia Política y Económica de Cataluña*, Editorial Bosch, Barcelona, 1947, III, pp. 2-3).

6. L'estanc de l'aiguardent, igual que el del tabac, consistia en el control exercit pel govern de la producció i venda dels gèneres sotmesos a l'estanc, prohibint en conseqüència el lliure comerç dels esmentats productes. Per a un coneixement més ampli sobre la problemàtica de l'aiguardent català i de l'estanc, veure: Carlos MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, pp. 208-221.

7. Josep MORELL I TORREDEMÈ, *Aproximació al comerç marítim de Reus i Salou al segle XVIII*, Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1993, pp. 56-58. Sobre el comerç atlàntic,

Tot i el domini hegemònic del Baix Camp, en el mercat de l'aiguardent no s'ha de menystenir la producció de vi i del destil·lat en altres indrets del Principat, bàsicament costaners, com el Penedès, el Garraf i també el Maresme. Al segle XVII, un 80% del vi que arribava a Barcelona provinent de la costa més propera a la capital procedia de Mataró (25,8%), Canet (19,6%), Arenys (18%) i Caldes d'Estrac (17,3%).⁸ És important constatar que el mercat americà absorbí fins a la meitat del segle XVIII tan sols un 18% de l'aiguardent català, essent en canvi el nord europeu –les Illes Britàniques (Londres) i Holanda (Amsterdam)– la destinació principal de les produccions aiguardenteres del Principat; en aquest cas, el transport del destil·lat des de Salou era realitzat per vaixells estrangers, els quals intercanviaven, sobretot bacallà, amb productes del Camp, sobretot aiguardent.⁹ El present article té l'objectiu d'aconseguir conèixer, el millor possible, les aportacions al comerç marítim realitzades per les expedicions a Cadis dels patrons canetencs entre 1720 i 1736 i les dades més significatives de l'esmentat comerç.

1. Miquel Alegre i els patrons de Canet

L'increment de les exportacions catalanes a Cadis comentades en l'apartat anterior fou realitzat per comerciants barcelonins, essent Miquel Alegre una de les figures, les activitats del qual foren estudiades per Pierre Vilar, a partir de l'anàlisi dels llibres de comptes del seu negoci.¹⁰ És un fet que tant Miquel Alegre o altres firmes comercials importants

veure: Francesc VALLS JUNYENT, *La Catalunya atlàntica: aiguardent i teixits a l'arrencada industrial catalana*, Eumo, Vic, 2004.

8. Alexandra CAPDEVILA MUNTADAS, *Entre la vinya i el comerç. Els orígens de l'expansió econòmica del Maresme a l'època moderna*, Documenta Universitària, Girona, 2010, p. 133.

9. VALLS JUNYENT, *La Catalunya atlàntica*, p. 55 i 142; Pierre VILAR, *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, Edicions 62, Barcelona, 1968, IV, pp. 453-457.

10. VILAR, *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, IV, pp. 429-474.

de Barcelona com foren les de Francesc Roig i Vives, Francesc Puigriquer, Ignasi Llorens, etc., per optimitzar els seus negocis exportadors, eren socis armadors de moltes de les embarcacions procedents de viles properes a la capital catalana. No ha de sorprendre, doncs, que Cadis es convertís en el port més freqüentat pels patrons catalans, sobretot del Maresme, destacant els de Canet, Mataró i Arenys: «En especial los barcos de Canet parecen encontrarse al servicio preferente de la ruta Barcelona-Cádiz».¹¹

La relació professional dels patrons de Canet amb Miquel Alegre existí ja durant la guerra de Successió; les barques de la vila maresmenca foren, amb gran diferència, les més utilitzades pel comerciant barceloní en els seus negocis exportadors a la ciutat gaditana.

Un primer exemple d'aquella col·laboració iniciàtica la tenim amb la nissaga marinera dels Cruanyes.

L'any 1712, Miquel Alegre aportava una tercera part en el cost del pinc *Santa Anna*, del qual era patró el canetenc Pere Cruanyes i Ferrer; el mateix any participava amb una quarta part en el pinc *Sant Andreu* que comandava Jaume Cruanyes, germà d'en Pere i amb una cinquena part en el pinc *Nostra Senyora de Misericòrdia i Sant Antoni*, patronejat per Salvador Cruanyes, germà dels anteriors.¹² Durant el conflicte successori no fou Cadis, lògicament, la destinació preferent dels patrons catalans; en el seu lloc ho fou Gibraltar i ho continuaren sent Marsella, Gènova, Càller, Nàpols, Alger o altres places de la Mediterrània occidental. Per un viatge a Alger, Miquel Alegre deixava «100 pessas de vuit al patro Pera Cruanyes patro del pinc Santa Anna el 21 de juny de 1712 per lo cambi a fer a Alger al 22%: 140 lliuras». Veiem que persistia el canvi marítim com una modalitat de crèdit en les expedicions marineres.¹³ Per altra banda, l'any 1714, Pere Cruanyes realitzava un

11. Carlos MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, Crítica, Barcelona, 1981, p. 83.

12. Biblioteca de Catalunya (BC), Fons del baró de Castellet, lligall, arx. 337.

13. En aquest tipus de préstec conegut també amb el nom «a risc de mar» o «a la

viatge a Itàlia per al qual Miquel Alegre li havia donat a compte 88 lliures, 12 sous. A diferència dels canvis marítims, els diners donats a compte (parts de diners) al patró s'han d'entendre com a “mota”.¹⁴

Les relacions entre Miquel Alegre i els Cruanyes de Canet superaven de llarg les estrictament professionals. No falten exemples que palesen una amistat manifesta: Miquel Alegre i Sebastià Vidal¹⁵ foren testimonis en el casament, l'any 1712, de Salvador Cruanyes Pastor, fill de Pere Cruanyes;¹⁶ igualment trobem que la muller de Miquel Alegre, Maria, fou padrina el 1713 en el bateig del nét de Pere Cruanyes, Joan Cruanyes i Gispert.¹⁷ Entre les pàgines de la llibreta de comptes de Miquel Alegre, de l'any 1716, s'hi trobà un imprès dels Goigs de la Mare de Déu de la Misericòrdia de Canet de Mar.¹⁸ En les cartes que

grossa aventura» el patró rebia uns diners per poder realitzar un negoci (canvi sobre mercaderies) o per pagar les despeses del viatge, normalment la manutenció de la tripulació o panàtica (canvi sobre buc i nòlits). Reembossava la quantitat deixada junt amb la prima (“premi” en el llenguatge de l'època) al final del viatge. Aquest tipus de préstec preveu la possibilitat de no retorn del capital i prima en cas d'accident, per exemple, les pèrdues per pirateria o naufragi; així s'expliquen els alts interessos a pagar (*for* en el llenguatge de l'època), superiors normalment al 20%.

14. Mota (diccionari Aguiló): «a la costa de Llevant, cabal, quantitat de diners que es deixa al capità del vaixell perquè l'empri a compte de l'expedició, essent l'expedició el viatge d'anada i tornada; l'expedició es fa a benefici de la nau i de la *mota* percebent la nau una part del que es guanya negociant la *mota*, i aquesta una part del que guanya la nau amb els nòlits, però també deu pagar una part de les avaries que sofreix la nau per qualsevol accident».

15. Soci de Miquel Alegre. Tot i que Pierre Vilar (*Catalunya*, p. 463) el considera abans de 1714 un humil administrador de la botiga d'Alegre, el 1712 gaudia ja del títol de ciutadà honorat de Barcelona (Arxiu Parroquial de Canet de Mar, Llibre d'esposalles, 1712, L-2, f. 57).

16. Arxiu Parroquial de Canet de Mar (APCM), Llibre d'esposalles, 1712. La llicència matrimonial fou demanada al nunci apostòlic Gregori Spínola a Barcelona, «no podense recórrer a la cúria gerundense per estar bloquejada aquesta ciutat per les armes del Nostre Rei D. Carles tercer, q.D.g.».

17. APCM, Llibre de baptismes, 1713.

18. En el foli 23 de la llibreta esmentada hi ha una nota del 13 d'abril de 1740 de

Pere Cruanyes dirigia a Miquel Alegre és habitual trobar en el comiat final frases afectuoses que no trobem en els altres patrons: «a la Sra. Maria se servira donar moltes memorias no olvidantme de la Sra. pubilla y los demes de sa casa y VM. se los pendra sens fi Deu lo guarde».¹⁹

2. Cadis: destinació preferent de la flota canetenca

La data de 1720 pot considerar-se com la d'arrencada sistemàtica de les expedicions catalanes al port andalús tal com s'ha comentat anteriorment, mentre que l'any 1736 fou el de la mort de Miquel Alegre. A partir de la dècada de 1740, les flotes catalanes de comerç, amb vaixells típicament mediterranis (pincs i sageties), superaren la navegació de cabotatge per llançar-se a la *Carrera de Indias*.²⁰

Les dades s'han obtingut a partir dels llibres de comptes de la companyia de Miquel Alegre i de la correspondència dirigida pels patrons canetencs a l'empresari barceloní. La documentació citada es conserva

l'arxiver de la Biblioteca de Catalunya que diu textualment: «*Aquí se balló: Goigs de Nostra...de la villa de Canet de Mar...Estampados por Geroni Palol en la Casa dels estudis sensals de Gerona 1663. Lo paso a la Sección correspondiente*».

19. Maria Guix, filla de Pere Guix, originari de Berga, era l'esposa de Miquel Alegre. La pubilla era Maria Antònia Alegre i Guix, casada en primeres núpcies amb Francesc Roig i Gelabert (era mort el 1731) fill de l'argenter i negociant Francesc Roig i Vives; en segones núpcies casà amb Agustí Gibert i Xurrich, responsable, a partir de la mort de Miquel Alegre el 1736, de la companyia Alegre-Gibert.

20. Entre els patrons canetencs, actius entre 1720 i 1736, tenim: Joan Cruanyes i Gispert, anà a Cartagena d'Índies els anys 1748 i 1749 amb el paquebot *El Salvador* noliejat per Salvador de Arizón; Fèlix Ferrer anà a Veracruz, l'any 1749, amb la sagetia *Jesús Natzarè i Nostra Senyora de Misericòrdia*, construïda a Canet i noliejada per Juan Esteban de la Cuerda; Salvador Cruanyes i Castanyer, anà a Cartagena d'Índies, l'any 1752, amb la fragata *Nuestra Señora del Buen Viaje* construïda a Catalunya i noliejada per Salvador de Arizón. Les cinc primeres expedicions catalanes directes a Amèrica (1745-1753) foren capitanejades per patrons de Canet: Francesc Xiqués (2), Francesc Milans (2) i Joan Ferrer (1). Veure: MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, pp. 145-196.

a la Biblioteca de Catalunya en el fons del baró de Castellet. S'ha de ressaltar que l'existència de quadres de classificació, índexs, i un catàleg de l'esmentat fons, realitzat entre 1999 i 2003 (revisat el 2011), han afavorit una recerca que ha pogut ampliar i aportar dades complementàries a treballs realitzats amb anterioritat per eminents historiadors, els quals no gaudiren de les mateixes facilitats.²¹

Hem pogut confeccionar una llista (veure *Apèndix*) en la qual s'ha pretès incloure tots els viatges a Cadis realitzats pels patrons de Canet documentats en els llibres de comptes de Miquel Alegre, durant l'espai cronològic estudiat. Quan ha calgut, les cartes dels mariners canetencs ens han servit per poder autenticar algunes expedicions a Cadis, la destinació de les quals no s'especifica en els llibres de comptes. D'un total de noranta viatges realitzats, segons els llibres de comptes, n'hi ha setanta-sis que carregaren mercaderies a Salou a nom de Miquel Alegre; deu més que havien rebut parts de diners²² del comerciant barceloní per finançar expedicions a Cadis i tant sols una que ho feu a canvi marítim al 12%;²³ finalment n'hi ha tres, que per la correspondència sabem que eren a Cadis l'any 1736. Els 90 viatges foren realitzats per 25 diferents patrons, els quals agrupem i llistem a continuació en la següent taula per a millor comprensió:

21. VILAR, «Catalunya dins l'Espanya Moderna», IV, p. 461. MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, pp. 337-343.

22. Una part de diner era normalment de 179 lliures.

23. Curiosament, entre 1712 i 1720 foren molts més els canvis marítims que feu Miquel Alegre als patrons canetencs que els préstecs de parts de diners, la qual cosa indicaria que en el primer període, essent parçoner de molts dels vaixells canetencs, li era més convenient el préstec de canvi marítim, el qual es concedia normalment al patró per a poder pagar la manutenció de la tripulació (panàtica).

Viatges i cronologia dels patrons de Canet

Patró	Núm. de viatges	Període
Josep Clausell Llauger	5	1720-1724
Salvador Clausell Llauger	3	1722-1735
Jaume Clausell Llauger	8	1722-1733
Francesc Clausell Llauger	4	1727-1735
Joan Clausell Llauger	1	1729
Manuel Clausell Llauger	2	1732-1735
Fèlix Llauger Clausell	12	1721-1736
Pere Cruanyes Ferrer	6	1720-1729
Salvador Cruanyes Ferrer	6	1721-1735
Jaume Cruanyes Ferrer	1	1730
Salvador Cruanyes Castanyer	5	1721-1736
Salvador Cruanyes Moní	2	1732-1733
Joan Cruanyes Gispert	3	1730-1736
Josep Ferrer Castanyer	7	1720-1735
Joan Baptista Ferrer Torró	2	1724-1735
Fèlix Ferrer Major Catà	3	1730-1736
Pere Rolderat Oller	7	1721-1735
Josep Rolderat Oller	3	1731-1735
Josep Mallol	2	1723-1724
Salvador Soler	2	1724
Miquel Carreras	2	1732-1733
Jaume Dillat	1	1724
Bonaventura Jover	1	1729
Josep Rufat (Arrufat)	1	1736
Salvador Gispert	1	1732
Total	90	

Els patrons de les famílies Clausell i Cruanyes foren, amb diferència, els més actius; casualment n'hi ha 6 de registrats de cada nissaga, amb un nombre total de viatges a Cadis idèntic: 23. Individualment

destaca el patró Fèlix Llauger i Clausell, gendre de Pere Cruanyes, amb 12 viatges.²⁴

Si bé és cert que la llista no inclou tots els patrons de Canet dedicats al comerç marítim, durant el període tractat, no és menys cert que tots els patrons de la flota de Canet declarada l'any 1728 (veure taula), amb naus d'arqueig superior a 1.000 quintars (13 patrons) formen part de la nostra llista.²⁵

Relació de patrons i barques de Canet (1728)

PATRONS	ARQUEIG (Quintars)
Gabriel Mallol	300
Francesc Molet	300
Josep Jover	300
Antoni Biscahí	450
Jaume Cabús	900
Jaume Dillat	2.000
Pere Cruanyes	2.000
Pere Rolderat	2.000
Baptista Ferrer, major	2.000
Baptista Ferrer, menor	2.800
Josep Ferrer	2.000

24. Fèlix Llauger morí a Nàpols el 1747, *sub regio servitio*, APCM, *Llibre d'òbits*.

25. L'única excepció seria Francesc Misser i Oller tot i que a partir de l'any 1737 també viatjaria a Cadís amb càrrega de la companyia Alegre-Gibert. El seu germà Fèlix Misser anà a Veracruz l'any 1749 com a patró de la sagetia *Nativitat i Verge de Misericòrdia* construïda a les drassanes de Canet el 1746. Els Misser foren una altra nissaga de mariners i comerciants canetencs destacats en el comerç colonial al llarg de tot el segle XVIII.

Fèlix Llauger	1.300
Josep Arrufat	1.400
Salvador Soler	2.000
Bonaventura Jover	200
Salvador Clausell	1.500
Francesc Mister	1.200
Jaume Pasi	400
Jaume Cruanyes	300
Josep Puig	300
Jaume Clausell	2.000
Miquel Carreras	1.300

Font: Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar, notaria de Canet, Bernat Nualart, 1728, f. 109.

Òbviament altres patrons catalans, a banda dels canetencs, tingueren relació amb Miquel Alegre. En els llibres de comptes consultats hem comptabilitzat fins a 15 patrons de diferents viles costaneres catalanes en les partides registrades durant el període estudiat (1720-1736); els més actius foren Francesc Muntada, del qual desconeixem la seva procedència, amb 5 viatges a Cadis i Francesc Pi de Mataró amb 4 viatges, com a mínim, a la capital andalusa. Aquestes dades confirmarien, un cop més, la destacada participació dels patrons de Canet en les expedicions catalanes a Cadis d'aquell període.

La manca de documentació –semblant a la de Miquel Alegre–, fa impossible poder conèixer amb rigor el resultat global de cada expedició efectuada pels patrons canetencs. Malgrat la dificultat suara esmentada, l'estudi del fons Alegre ens permet aprofundir en el coneixement del tipus de comerç marítim practicat mitjançant una navegació

la qual encara podríem qualificar de cabotatge. Exposem a continuació el resultat de la nostra anàlisi realitzada a partir de les dades de la llista de l'apèndix:

Si ens fixem en el nombre de viatges anuals (veure gràfic), de manera genèrica podríem dir que des del 1720 al 1724 la tendència fou de créixer amb un màxim d'onze viatges el 1723; de l'any 1725 no disposem de dades, però els anys 1726, 1727 i 1728 l'activitat decaigué, registrant-se només tres viatges per any; finalment l'activitat es recuperà a partir de 1729 amb un màxim de deu viatges el 1735, amb l'excepció de 1734 del qual hi ha molt poca documentació. Els conflictes amb Gran Bretanya, conseqüència del Tractat de Viena de 1725 entre la Corona espanyola i Àustria, foren causa probable de l'anul·lació de flotes i galions durant el trienni 1726-1728, fet que podria explicar el baix nombre d'expedicions a Cadís en aquest període.²⁶

En quant a l'import de la càrrega, rarament superava les 1.000 lliures; els patrons transportaven òbviament mercaderies d'altres noliejadors procurant completar la capacitat del vaixell. Pràcticament des del 1720 fins al 1727 es produïren guanys, exceptuant dues expedicions el 1724 amb aiguardent prova d'oli. El millor any en beneficis (de tot el període estudiat) fou el de 1723 quan per una inversió valorada en 6.385 ll., els guanys foren de 1.979 ll., o sigui un 31%. A partir de l'any 1728 es van repartint els guanys i les pèrdues fins al 1732 on tot són guanys (inferiors però als de 1723) exceptuant la pèrdua de 89 ll., 12 s. (1/2 part de diner) per la presa pels moros del vaixell de Salvador Cruanyes i Moní. Sens dubte que en els bons resultats dels anys 1723 i 1732 degué influir la sortida de la flota la qual provocava un augment

26. GARCÍA BAQUERO, *Cádiz y el Atlántico (1717-1778)*, p. 157, atribueix l'incompliment de la sortida anual de les flotes a l'interès dels comerciants gaditans per provocar una manca de productes europeus a les colònies, la qual cosa implicaria un increment de la demanda i un major preu de venda al mercat americà. Aquest argument serviria per explicar l'anul·lació de la flota de 1726 (l'última havia sortit l'any 1725), però difícilment les dels dos anys següents.

de la demanda. A partir de 1733 es va produir un cert equilibri entre petits beneficis i petites pèrdues, descompensat per la crema, l'any 1735, del vaixell de Salvador Cruanyes menor (Salvador Cruanyes i Castanyer) a Gibraltar.²⁷

3. *Reus-Salou: la capçalera*

A Salou, per compte i ordre de Miquel Alegre, els patrons carregaven sobretot aiguardent i en menor quantitat vi, avellana i ametlla. Les mercaderies es compraven a Reus mitjançant Miquel Carnisser, botiguer, fabricant d'aiguardent i soci d'Alegre en moltes expedicions. Sebastià Vidal, comerciant de Barcelona, va ser també sovint soci d'Alegre en les exportacions a Cadis, a l'igual que Joan Bou. L'important comerciant barceloní Francesc Roig i Vives, consogre de Miquel Alegre, apareix també com a partícip en alguns comptes.

L'aiguardent fou la mercaderia més carregada en la majoria de viatges (73,7%), sobretot el de prova d'oli, el de més contingut alcohòlic i el més preuat, seguit de l'aiguardent prova d'holanda²⁸ i de l'anísat, molt menys sol·licitat. El preu de la pipa²⁹ d'aiguardent –cost més despeses–, en el cas del de prova d'oli, l'hem pogut calcular en els viatges

27. El patró Salvador Cruanyes anava de sobrecàrrec en el vaixell *La Maria* del capità anglès Benedicto Beavies. La pèrdua s'havia de repartir al 50% amb Francesc Roig (*Llibre de comptes*, 1735, f. 18).

28. Un aiguardent era de la prova d'holanda, quan després d'agitar-lo en un got deixava bromera dalt i bombolletes a les parets; tenia entre 51 i 53 graus d'alcohol. L'aiguardent es considerava de la prova d'oli quan en llançar-li una gota d'oli d'oliva se n'anava al fons; aquesta varietat estava per damunt dels 60 graus d'alcohol (Agustí SEGARRA BLASCO, *L'economia de Reus al segle XVIII*, Edicions del Centre de Lectura, Reus, p. 118).

29. Una pipa catalana de vi o d'aiguardent = 4 càrregues = 486,6 litres, patró de Barcelona. La pipa era el patró al qual es reduïa tot tipus de recipient utilitzat en el transport marítim (Mario ZUCCHITELLO, *De la Mediterrània a l'Atlàntic, navegació i comerç a Tossa, 1759-1814*, Centre d'Estudis Selvatans, Girona, 2004, p. 24).

on era l'única mercaderia carregada a nom de Miquel Alegre.³⁰ Ho veiem en la següent taula:

Preu de l'aiguardent prova d'oli a Salou

Any	Preu (lliures/pipa)
1723	84
1724	66
1729	77
1730	61
1732	46
1735	58

És de suposar que els preus de l'aiguardent respondrien òbviament a les lleis del mercat, d'oferta i demanda, que en el cas del vi i de l'aiguardent estaven molt estretament lligats a la climatologia, la qual determinava la quantitat i qualitat de la collita. Hem de constatar la coincidència que hi ha entre els millors preus, més baixos, de l'any 1732 i els beneficis, més elevats, de l'esmentat any. Pel que fa al vi negre hem pogut calcular el preu de la pipa, estibada a bord, d'una manera semblant a la de l'aiguardent. El resultat és el següent:

30. L'excepció va ser l'any 1723 quan l'aiguardent prova d'oli anava acompanyat de prova d'holanda o anisat. Comparant diferents comptes hem pogut estimar el preu del de prova d'oli per l'esmentat any.

Preu del vi negre a Salou

Any	Preu (lliures/pipa)
1727	13
1728	21
1733	16

D'una manera aproximada, tot i que els anys no coincideixen, es pot deduir que els preus de l'aiguardent prova d'oli eren unes quatre vegades el preu del vi, cosa lògica si la graduació podia anar per exemple de 15° a 60° d'un a l'altre.

En el cas del vi negre, en els llibres de comptes, hem trobat solts dos documents realitzats per Josep Llorens i Miquel Carnisser, agents a Reus, els anys 1727 i 1733 respectivament, on es detallen el cost de la mercaderia i les despeses per poder carregar-la a Salou, per ordre de Miquel Alegre; els vaixells corresponien als patrons Pere Cruanyes i Josep Rolderat de Canet, respectivament.³¹ Les anotacions dels esmentats documents ens faciliten una informació detallada de les despeses prou interessant per a ser reportada ací:

31. Els patrons firmaven la pòlissa de càrrega corresponent, l'import de la qual era la xifra que quedava reflectida en el seu deure del llibre de comptes de Miquel Alegre.

Import del vi negre carregat a Salou per Josep Llorens i Miquel Carnisser

CONCEPTE	RIUDOMS, 1727	REUS,1733
Preu en lliures, sous i diners		
Núm. de bótes (pipes)	12 (49 càrregues)	10 (40 càrregues)
Cost del vi	132 19	104 6 3
Cost bóta buida (castanyer)	--	44
Estuba amb aigua	12	10
Estuba del vi i llenya		20
Home per tenir cura de la mesura		7
Ports fins a Salou	8 8	5
Dret de General i Guerra i estimació d'estiba	7 15	6 9 4
Dret de vila		1 4
Per estibar les bótes (al vaixell)	2 8	2
Comissió 2%	3	3 4
COST TOTAL	155 ll, 2s.	167 ll, 10s, 7d.

Les bótes o pipes eren de quatre càrregues aproximadament. El cost del vi, per càrrega, és semblant en ambdós casos: 2 ll., 14s. a Riudoms i 2 ll., 11s. a Reus. La població de Riudoms, veïna de Reus, fou també una vila exportadora de vi i aiguardent; en aquest cas el vi venut era propietat del rector del poble. En la càrrega de Reus, les bótes utilitzades eren noves, de fusta de castanyer i el seu cost podria justificar, en part, el preu més car de la càrrega. L'operació d'estuba amb vi calent a Reus podria ser habitual en fer servir bótes noves.³² Es pot apreciar que la fiscalitat era de l'ordre del 5-6%, calculat sobre el preu de cost del vi, però creiem que es cobraven uns 6 sous per pipa. La comissió

32. ALCOVER MOLL, Estuba: Bany de vi o aigua bullent, que es dona a les bótes de vi per netejar-les, estrènyer-les, llevar-los l'agror, etc.

del 2% la percebia l'agent, Llorens o Carnisser, calculada sobre el cost total. *Grosso modo* podem dir que el cost del vi s'incrementava un 15% un cop carregat a Salou. Els cost d'una pipa de vi negre estibada a bord seria d'unes 12 ll., 18 s. en el cas del vi de Riudoms i d'unes 16 ll., 14s. en el de Reus.

Les avellanes i ametlles eren els productes que, en menor freqüència, es carregaven a Salou per a ser venuts a Cadis. Dels 76 vaixells dels patrons de Canet dels quals coneixem el producte exportat per Miquel Alegre, 11 transportaven també avellana (14,5 %) i 8 ametlla (10,5 %). L'avellana s'acostumava a carregar els mesos de setembre/octubre –la collita es feia a l'agost– i es comercialitzava en sacs. Disposem d'un únic document solt, del 5 de gener de 1733 –curiosament fora del temps habitual–, de càrrega d'avellana, realitzada per Miquel Carnisser en una tartana francesa a la consignació de Salvador Cruanyes (major), el qual transcrivim pel seu interès:

Compta del Cost y Gastos de 60 sachs avellana

90 qtas (quintars) avellana en clova.....a 14 rs (rals) ³³ qta	126 ll.
<u>Compta de Gastos</u>	
Per 60 sachs buits per estibar dita....a 18 ll. lo sent.....	10 ll, 17s, 6d.
Per Ports de dits a Salou.....a 3s, 6d. sach.....	10 ll, 10s.
Per Dret de Vila y Corredoria a 6 dines per sach.....	1 ll, 10s.
Per ensacar y cosir los sach.....	15s.
Per dret de General y Guerra a 18 ll. lo sent val lo dret	10 ll, 16s.
Per embarcar ditas.....a 6 dines per sach.....	1 ll, 10s. <u>35 ll, 18s, 6d</u>
	161 ll, 18s, 6d.
Per ma comisio (Carnisser) a 2 per 100.....	<u>3 ll, 4s.</u>
	<u>165 ll, 2s, 6d.</u>

33. Un ral d'ardit o de billó equivalia a 2 sous, moneda catalana de compte.

En aquest carregament els sacs d'avellana eren d'un quintar i mig (aproximadament 62 Kg). Els càlculs ens donen que un sac d'avellanes estibat a bord costaria unes 2 ll, 15s.

Pel que fa a l'ametlla, un carregament de 50 quintars fet, el maig de 1732, pel patró Salvador Cruanyes costà estibat 347 ll, 7s, 8d. o sigui unes 7 ll. el quintar aproximadament; l'ametlla era doncs un producte força més car que l'avellana.

4. Cadis: la destinació final

A través de la documentació consultada es dedueix una evolució en la forma de realitzar les vendes dels productes a Cadis. Fins pràcticament 1730, les operacions comercials eren confiades als mateixos patrons de les barques; mariners canetencs com els Rolderat, Ferrer, Cruanyes, Llauger o Clausell, eren enviats, una mica a l'aventura, amb l'encàrrec de vendre un carregament –cobrant una comissió– i adquirir, si era rendible, un noli de retorn, quasi sempre mitjançant la intervenció d'un comerciant gadità; els mateixos patrons, en veurem exemples més endavant, presentaven els comptes i feien efectiu el resultat de l'operació. A partir de 1730 l'estratègia de Miquel Alegre i d'altres homes de negoci barcelonins va passar per tenir un agent o delegat permanent a Cadis, bon coneixedor del mercat colonial, que en principi rebia els diners de la venda feta pels patrons per invertir-los en productes ultramarins, els quals seran enviats a Barcelona per a la seva venda.³⁴ Fins l'any 1732 el corresponsal d'Alegre a Cadis fou Cristòfol Maria Prasca, comerciant establert en aquella ciutat; el mateix any, el patró canetenc Francesc Clausell i Llauger s'oferí per substituir Prasca, la qual cosa fou acceptada per Miquel Alegre, després que Clausell denunciés Prasca per procurar sobretot el benefici propi i per conxorxes amb l'estanquer de l'aiguarent. Fins 1734 Francesc Clausell fou

34. L'any 1729, en diverses operacions, el comerciant arenenc Bonaventura Clavell, establert a Cadis, feu d'intermediari entre els patrons de Canet i Miquel Alegre.

pràcticament l'agent exclusiu d'Alegre a Cadis. Amb el lloguer d'un magatzem a Puerto Real podia esperar el millor moment per a vendre i al mateix temps escurçava el temps de permanència dels patrons en el port gadità, amb la garantia de no excedir les estaries.³⁵ L'any 1735, Clausell compartí les tasques d'agent de Miquel Alegre a Cadis amb els germans Tomàs i Francesc Prats,³⁶ personatges genuïnament comerciants, els quals ens consta que estaven ja establerts a Cadis l'any 1733; l'any 1736, coincidint amb la mort del pròcer barceloní, i segurament no gaudint Francesc Clausell de la total confiança d'Agustí Gibert i Xurrich, successor d'Alegre, fou Tomàs Prats el corresponsal únic a Cadis de la casa Alegre-Gibert en detriment del patró canetenc. Tot i això, amb l'experiència adquirida pels patrons a la capital andalusa, serien més tard els canetencs els comerciants més nombrosos del Principat matriculats com a *Cargadores a Indias*.³⁷

Amb les dades recollides a partir de la informació facilitada pels patrons canetencs, des de Cadis, hem estimat quins foren els preus de venda de la pipa d'aiguarent prova d'oli durant els anys del període estudiat:³⁸

35. Temps d'estada en el port de destinació pactat entre el patró del vaixell i el noliejador per descarregar i/o carregar les mercaderies; en cas d'excedir-se l'esmentat temps el noliejador estava obligat al pagament d'una quantitat fixada per cada dia de més.

36. Els germans Tomàs, Francesc i Sebastià Prats eren d'ascendència palafrugenca. Tomàs farà una carrera brillant i esdevindrà un dels «catalans» de Cadis més influents i actius en el comerç colonial. Sebastià Prats, fou notari actiu a Barcelona entre 1744 i 1770. No és casual doncs la seva intervenció en el registre de gran part dels documents de la casa Alegre i altres societats mercantils importants de l'època.

37. Foren 20 els canetencs registrats a Cadis, entre 1744 i 1778, en la *Matrícula de Comerciantes como Cargadores a Indias*; els de Barcelona foren 18 i els de Mataró 17. Veure: Julián B. RUIZ RIVERA, *El Consulado de Cádiz. Matrícula de comerciantes (1730-1823)*, Diputación Provincial de Cádiz, pp. 282-284 i també MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, pp. 107-108.

38. Tot i que força variables, fins i tot amb poques setmanes de diferència, hem procurat fer un preu mig amb les dades trameses pels patrons en les cartes.

Preus de venda de l'aiguardent prova d'oli a Cadís

ANY	PREU (pesos de vuit rals/liures)
1722	47/66
1723	100/140
1724	51/71
1728	80/112
1731	35/49
1732	40/56
1733	48/67
1734	64/90
1735	60/84
1736	60/84

El millor preu de venda de l'aiguardent fou el de l'any 1723 (100 pesos de vuit rals)³⁹, la qual cosa confirma que fou l'any de millors guanys de Miquel Alegre (en les exportacions a Cadís realitzades pels patrons de Canet). El preu més baix de venda fou el de l'any 1731 (35 pesos de vuit rals per pipa) i d'això se'n queixava el patró Salvador Cruanyes en la seva carta del mes d'octubre: «pues vui apareix a esta plassa que lo aiguardent sia la mateixa cosa que fems y es lo preu corrent 33 ps. franch de estanca». Tot i que el preu de venda l'any 1732 fou força baix (40 pesos de vuit rals/56 lliures per pipa), no hi hagueren pèrdues perquè el preu a Salou fou dels més baixos (46 lliures) i la demanda alta per la sortida de la flota.

Un cop acabada la comercialització de les mercaderies el patró re-

39. El pes de vuit rals de plata fou la moneda espanyola més utilitzada en les transaccions comercials al segle XVIII; equivalia a 1 lliura, 8 sous, moneda de compte catalana.

alitzava el compte de resultat (venda menys despeses). Dels pocs que hem localitzat sembla convenient detallar el que realitzà el patró Fèlix Llauger el 15 d'octubre de 1729:

<u>Venda</u>	
9 pipes prova d'oli a 96 ps/pipa.....	864 ps.
<u>Despeses</u>	
Nòlits de 9 pipes a 4 ps/pipa.....	36 ps.
Dret de l'estanc a 9 ps. 4rs. plata/pipa.....	85 ps. 4rs.
Drets menors d'aduana a 1 ps. 2 rs/pipa.....	11 ps. 2 rs.
Per les disminucions a 7 ½ rs/pipa.....	8 ps. 3 ½ rs.
Per la comissió i corredoria a 2 ½ %.....	21 ps. 4 ½ rs
Total despeses.....	162 ps. 6rs.
Resta net salvo error.....	701 ps. 2rs.

Fèlix Llauger va vendre la pipa d'aiguardent a un dels preus més alts (96 pesos = 134 ll, 8s.) i aconseguí un benefici notable del 40,7% (veure apèndix). Resulta sorprenent que un altre patró, Jaume Clausell, vengué 10 pipes, probablement només en 14 dies de diferència, a 58 pesos. la pipa i el resultat fou unes pèrdues del 9,7% (veure apèndix). Sembla clar que Fèlix Llauger era una persona experta i experimentada en el negoci a la ciutat gaditana; el patró de Canet fou, dels seus conciudadans, qui més viatges hi realitzà (12) entre 1720 i 1736. Les despeses lligades a la venda, en aquest cas, representaven el 18,75%; creiem que un percentatge al voltant del 15% –ho hem comprovat en altres casos– es podria generalitzar en les despeses de la comercialització de l'aiguardent a Cadis, si es pagués l'estanc. Com sabem, no tots els anys estigué vigent el dret de l'estanc de l'aiguardent català en aquella localitat i en ocasions, tot i la vigència, els patrons esquivaven l'estanc en connivència amb els marxants gaditans.⁴⁰ Un altre detall interessant de constatar és el preu del nòlit de 4 pesos per pipa el qual es mantingué inalterable durant tot el període estudiat.

40. Sobre l'estanc veure: MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, pp. 208-217.

Mentre l'aiguardent català fou un producte a Cadis necessari per al mercat ja que no tenia competència, no passava el mateix amb el vi el qual havia de lluitar contra l'oposició dels vinaters andalusos –sobretot de Xerès– que l'any 1723, per exemple, aconseguiren prohibir l'entrada del vi català tal com ho reflecteix la correspondència d'aquell any: El patró Pere Cruanyes deia el 17 de maig: «La venda del vi esta perduda que ha 8 dias que no havem venut una bota [...] Vui treballam a que sens donia copia dels que ynpideran la entrada del vi en esta y lo remetrem en exa siutat (Barcelona)»; el primer de juny el patró Josep Ferrer es queixava: «lo vi no te consum y preu per que non dexan entrar dins la plasa [...] crech se acabara prest lo poder aportar fruits de Catalunya en tota la costa de Espanya per mirarnos com a estrangers»; encara el 22 de juny el patró Pere Cruanyes es veia «ab 36 botas de vi a punt de cremar per ayguardent».⁴¹ Crida l'atenció que el millor any de l'aiguardent català a Cadis, el 1723, coincideixi amb la prohibició de venda del vi. L'any 1731, la pressió dels vinaters de Xerès aconseguí que es publicqués un *Real Despacho* sobre «la prohibición de la entrada y consumo del vino de Cataluña» a la ciutat de Cadis; estranyament els patrons canetencs no en diuen res en la seva correspondència.⁴² La realitat fou que les dificultats persistiren i encara trobem que l'any 1734, Tomàs Prats, referint-se a una càrrega que havia de transportar Fèlix Llauger des de Salou, deia en una carta del 30 de novembre a Miquel Alegre, que només veia en el vi l'inconvenient de venir amb la bandera d'Espanya perquè «amb tal gènere tenen molt subyugadas las barcas catalanas y las registran ab gran rigor».

El resultat de la venda feta a Cadis, i d'acord amb Miquel Alegre sempre que fos possible, era invertit pels patrons en l'adquisició de productes colonials si el preu ho permetia, sovint també en blat i ordi. Per

41. Era una possibilitat abans de que tot el vi es convertís en vinagre.

42. Sobre la problemàtica de la venda del vi a Cadis, veure: MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, pp. 222-226.

la correspondència sens fa palesa la importància del cacau, anyil i sucre; no tant la del tabac, la importació del qual superava els anteriors.⁴³ En cas de no poder adquirir una càrrega de retorn, per guanyar quelcom més, compraven dobles d'or (*doblonas*), les quals es revaloritzaven en els mercats financers.

En el nostre apèndix es pot veure que el resultat de la venda dels productes de Miquel Alegre li fou retornat pels mateixos patrons, majoritàriament fins el 1724, en or encunyat (dobles);⁴⁴ a partir de 1724 el resultat fou quasi sempre lliurat, en pesos de vuit rals de plata, directament a Miquel Alegre a la tornada o al seu agent a Cadis. Poques vegades els patrons de Canet invertiren els diners guanyats en nom de Miquel Alegre en les compres dels productes colonials típics com eren el cacau, el sucre, els cuirs, els tints, les espècies, les drogues, etc. i també cera africana; en canvi ho retornaven, com hem dit, en or a Miquel Alegre directament o en moneda de plata (pesos de vuit rals) a l'agent de Cadis.⁴⁵ És força probable, i en això compartim les opinions de Pierre Vilar,⁴⁶ que el marge de benefici d'un viatge seria més gran si es produïa el retorn havent pogut comprar a Cadis productes que serien venuts al Principat a preus molt més alts. Seria aquest el cas de la majoria de viatges realitzats a partir de 1732 en què Miquel Alegre disposà d'un agent permanent, el qual, amb els diners lliurats pels patrons, compraria els productes colonials quan els preus fossin més favorables.

43. GARCIA BAQUERO, *Cádiz y el Atlántico (1717-1778)*, I, p. 340. És possible que al ser un producte protegit pel dret de l'estanc no fos prioritari almenys per a Miquel Alegre.

44. Una dobla (*doblon*) d'or senzilla equivalia a 5 ll, 12s. moneda de compte catalana.

45. GARCIA BAQUERO, *Cádiz y el Atlántico*, I, pp. 347- 349. La plata procedent de les colònies representava aproximadament el 85% dels cabals i l'or el 15%. El valor dels metalls importats era aproximadament el triple que el de les mercaderies.

46. VILAR, *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, IV, p. 460.

No obstant, queda palesa, en la correspondència, la preocupació dels patrons per aconseguir una càrrega de retorn a bon preu, concertada amb altres «interessats», amb el Rei (òbviament l'Hisenda reial) o en nom propi. Recordem, tal com hem dit més amunt, que els patrons canetencs aportaven a Cadis productes de diferents noliejadors, a banda dels de Miquel Alegre i del mateix patró, de tal manera que la mercaderia a nom del comerciant barceloní, no superava normalment la quarta part de la capacitat de la barca.⁴⁷ El viatge rodó per als patrons havia d'ésser partir amb la màxima càrrega possible, pertanyent a diferents comerciants, i retornar de la mateixa manera; així s'obtidria de l'import dels nòlits els màxims guanys per a la barca i la tripulació. A través de la correspondència dels patrons de Canet amb Miquel Alegre queda palesa la relació amb altres noliejadors, sobretot comerciants importants de Barcelona com Francesc Puget, Jaume Guardia i Morera, Francesc Clota, etc. A més a més de l'aiguardent d'en Miquel Carnisser els patrons de Canet en carregaren de fabricants de Reus com Jaume i Francesc Freixas, Gabriel Aixamús i altres. Intensa fou també la seva relació amb la família dels Arizón, establerta a Sanlúcar i a Cadis, la qual fou una de les principals firmes del mercat colonial amb interessos comercials molt intensos en el Principat.⁴⁸

Conclusions

En el present article ens hem proposat fer conèixer la destacada actuació dels patrons de Canet en el comerç marítim català a Cadis a partir de 1720 i a l'ensem mostrar els aspectes més significatius de dit comerç en el port de sortida (Salou) i en el d'arribada (Cadis).

L'estudi de la correspondència dels patrons canetencs amb Miquel Alegre i dels llibres de comptes dels negocis d'aquest comerciant, entre

47. A banda dels llibres de comptes de Miquel Alegre, no es conserva gaire més informació detallada sobre els carregaments de comerciants barcelonins a Cadis.

48. Sobre els Arizón, veure: MARTÍNEZ SHAW, *Cataluña en la Carrera de Indias*, pp. 98-103.

1720 i 1736, ratifica la persistència de l'hegemonia de la flota de Canet –evidenciada al segle XVII– sobre les de la resta del Principat durant el període esmentat. No hi ha dubte que l'experiència acumulada en les expedicions marítimes al port de Cadis –hinterland del negoci colonial– serví més tard, a la dècada de 1740, perquè, entre els patrons catalans, fossin pioners els de Canet en comandar les expedicions a les colònies americanes, tant les que foren noliejades per comerciants no catalans, com les fetes directament des de Catalunya. Els coneixements adquirits del món comercial de Cadis pels patrons canetencs els feien molt vàlids com agents o corresponsals dels comerciants catalans a la ciutat andalusa; això ho hem vist perfectament en el cas de Francesc Clausell. Al patró esmentat el seguiren altres, de tal manera que, a partir de 1740, l'establiment de patrons canetencs i/o parents seus a Cadis fou massiu entre la gent del Principat, ja sigui com a corresponsals o com a comerciants *motu proprio*.

La compra d'aiguardent, vi, avellana i ametlla es va fer pràcticament de manera exclusiva a Reus i la càrrega al port de Salou; els preus podríem dir que foren, com en l'actualitat, molt variables en funció sobretot de la climatologia. Les escasses pòlisses de càrrega que hem pogut consultar, han estat suficients per a fer-nos una idea dels diferents conceptes que intervenien en els preus de la mercaderia, des del cost de la matèria primera fins l'estiba a bord. Hem vist que entre les despeses destacaven els del transport fins arribar a Salou, l'estiba i els drets fiscals –drets del General i de Guerra–. Convé insistir en dir que, almenys a la primera meitat del segle XVIII, les exportacions catalanes d'aiguardent a Cadis destinades al mercat colonial, foren molt inferiors a les enviades al continent europeu des de Salou; ho feren en vaixells estrangers els quals òbviament no tenien l'obligació de registrar-se a Cadis.

Els preus de venda a la ciutat andalusa dels productes del Camp tingueren fortes oscil·lacions, durant el període consultat, degudes sobretot al calendari de sortida de les flotes i als conflictes bèl·lics. Mentre l'aiguardent català, era pràcticament l'únic que es venia, per no haver-n'hi d'altre, no passà el mateix amb el vi, producte que, fins i tot,

els vinaters andalusos aconseguiren, en algun moment, la prohibició d'entrada al port gadità. Pel que fa a les despeses a deduir del preu de venda, a banda dels nòlits, la més significativa era l'impost de l'estanc; en el cas de l'aiguardent podia ser fins i tot d'un 10%, quantitat que repercutia molt desfavorablement en els beneficis; no sorprèn que els patrons procuressin esquivar, el màxim possible, l'esmentat impost.

Els retorns de Cadís estan òbviament molt lligats a les importacions procedents de les colònies. Sabem però, que les arribades americanes més valuoses foren les dels metalls preciosos, or i plata. Els comptes de resultats dels patrons canetencs, en el cas de Miquel Alegre, sobretot a la dècada de 1720, ens mostren clarament que gran part dels retorns foren fets, directament per ells, en or i plata. A la dècada de 1730, l'import de la venda quedava, en gran part, a disposició dels agents instal·lats a Cadís.

APÈNDIX

Patró	Data càrrega	Import càrrega	Guany/pèrdua
Josep Clausell	10-5-1720	junt amb Ferrer (sota)	
Josep Farre (Ferrer)	10-5-1720	1.046 ll, 6s.	218 ll, 1s.
Pere Cruanyes	14-12-1720	2.057 ll, 6s, 3d.	908 ll, 10s, 9d.
Josep Ferrer i Castanyer	5-10-1721	1.099 ll, 12s, 3d.	217 ll, 8s, 11d.
Josep Clausell i Llauger	5-10-1721	553 ll, 1s, 9d	90 ll, 4s, 9d.
Pere Rolderat	10-10-1721	657 ll, 4s, 8d.	226 ll, 12s, 9d.
Salvador Cruanyes i Ferrer	10-10-1721	179 ll, 4s.	34 ll.
Fèlix Llauger i Clausell	21-10-1721	414 ll	53 ll, 1s, 6d
Josep Clausell i Llauger	22-5-1722	433 ll, 14s, 8d.	116 ll, 2s, 8d. (-)
Pere Rolderat	10-6-1722	618 ll, 7s, 4d.	27 ll, 2s, 2d.
Salvador Clausell	5-12-1722	89 ll, 11s	
Jaume Clausell i Llauger	23-12-1722	565 ll, 5s, 7d.	158 ll, 1s, 2d.
Pere Cruanyes	10-2-1723	523 ll, 13s.	146 ll.
Pere Rolderat	10-2-1723	534 ll, 14s, 2d.	157 ll.
Josep Mallol	3-3-1723	134 ll, 8s.	6 ll, 6s, 9d.
Salvador Cruanyes i Ferrer	2-4-1723	179 ll, 4s.	
Josep Ferrer i Castanyer	24-4-1723	762 ll, 11s.	448 ll, 1s.
Fèlix Llauger i Clausell	24-4-1723	764 ll, 7s, 10d.	369 ll, 5s, 8d.
Josep Clausell i Llauger	20-5-1723	830 ll, 17s, 3d.	398 ll, 25s, 9d.
Josep Ferrer i Castanyer	24-9-1723	827 ll, 9s, 9d.	169 ll, 9s.
Pere Rolderat	4-10-1723	624 ll, 9s, 8d.	80 ll, 7s, 4d.
Pere Cruanyes	19-10-1723	630 ll, 16s, 2d.	74 ll, 2s, 10d.
Fèlix Llauger i Clausell	28-11-1723	748 ll, 3s, 2d.	132 ll, 14s, 4d.
Salvador Soler	12-1-1724	804 ll, 11s, 1d	108 ll, 17s.
Jaume Clausell i Llauger	18-3-1724	660 ll, 1s, 11d.	172 ll, 10s, 1d
Josep Mallol	7-7-1724	179 ll, 4s (32 dobles)	
Josep Clausell	15-7-1724	701 ll, 5s, 5d.	26 ll, 12s, 8d. (-)
Fèlix Llauger i Clausell	17-7-1724	633 ll, 18s, 3d.	1 ll, 3d.
Jaume Dillat	27-7-1724	507 ll, 17s.	15 ll, 8s, 6d. (-)
Salvador Soler	22-11-1724	528 ll, 16s, 4d.	333 ll, 7s, 3d.
Baptista Ferrer	23-11-1724	446 ll, 6s, 9d.	180 ll, 4s, 3d.
Jaume Clausell i Llauger	10-7-1726	357 ll.	46 ll, 3s.
Fèlix Llauger i Clausell	10-7-1726	357 ll.	5 ll, 7d.
Josep Ferrer i Castanyer	3-12-1726	160 ll, 5s.	25 ll, 5s.
Francesc Clausell	4-1-1727	149 ll, 3s, 6d.	38 ll, 6d.
Pere Cruanyes	27-2-1727	155 ll, 2s.	39 ll, 1s.
Fèlix Llauger i Clausell	22-3-1727	191 ll, 13s, 10d.	57 ll, 3s, 2d.
Pere Cruanyes	15-2-1728	252 ll, 4s, 6d.	96 ll, 17s, 6d. (-)
Fèlix Llauger i Clausell	20-2-1728	243 ll, 13s, 5d.	65 ll, 1s, 11d. (-)
Francesc Clausell	4-3-1728	126 ll	27 ll, 15s.
Jaume Clausell i Llauger	13-3-1729	280 ll.	no consta
Joan Clausell	27-5-1729	229 ll, 2s, 3d.	40 ll, 12s.
Bonaventura Jover	1-7-1729	387 ll, 5s, 5d.	65 ll, 16s, 7d. (-)
Pere Cruanyes	6-7-1729	774 ll, 10s, 10d.	25 ll, 18s, 2d.
Jaume Clausell i Llauger	7-7-1729	774 ll, 10s, 10d.	75 ll, 11s, 10d. (-)
Fèlix Llauger i Clausell	8-7-1729	697 ll, 16s, 9d.	284 ll, 13s, 3d.

Jaume Cruanyes	27-1-1730	89 ll, 12s.	25 ll.
Salvador Clausell	30-1-1730	787 ll, 1s, 8d.	7 ll, 4s, 8d. (-)
Pere i Josep Rolderat	8-2-1730	864 ll, 6s, 8d.	16 ll, 16s, 10d.
Fèlix Ferrer	28-2-1730	662 ll, 6s, 7d.	14 ll, 9s. (-)
Joan Cruanyes	28-2-1730	779 ll, 10s.	10 ll, 9s, 9d. (-)
Jaume Clausell i Llauger	5-3-1730	779 ll, 10s.	10 ll. (-)
Fèlix Llauger i Clausell	6-10-1730	151 ll, 10s.	15 ll, 1s.
Salvador Cruanyes Ferrer	12-1-1731	89 ll, 12s.	12 ll, 12s.
Josep Rolderat	26-2-1731	463 ll, 9s, 9d.	50 ll.
Joan Cruanyes	15-3-1731	597 ll, 18s, 6d.	52 ll, 16s, 6d. (-)
Josep Ferrer i Castanyer	7-4-1731	??	??
Jaume Clausell	25-5-1731	603 ll, 2s.	111 ll, 10s, 6d. (-)
Salvador Cruanyes (menor)	18-9-1731	469 ll, 5s, 5d	52 ll, 15s, 1d.
Salvador Cruanyes Moní	8-3-1732	89 ll, 12s.	89 ll, 12s. (-)
Manuel Clausell(Fc. Ferrer)	18-5-1732	1.196 ll, 6s, 4d.	169 ll, 0s, 8d.
Salvador Cruanyes	19-5-1732	347 ll, 7s, 8d.	6 ll, 6s, 4d.
Francesc Clausell (1)	7-6-1732	1.722 ll, 1s, 1d.	85 ll, 1s, 8d.
Miquel Carreras	8-6-1732	441 ll, 1s, 2d.	57 ll, 18s, 2d.
Fèlix Ferrer Major Catà	15-6-1732	739 ll, 11s, 9d.	86 ll, 17s, 6d.
Pere Rolderat	15-6-1732	586 ll, 15s, 5d.	69 ll, 10s.
Salvador Gispert	21-9-1732	304 ll.	12 ll, 7s.
Fèlix Llauger i Clausell	17-10-1732	305 ll, 8s.	68 ll, 15s.
Salvador Cruanyes (2)	5-1-1733	586 ll, 16s, 4d.	13 ll, 7s, 8d.
Salvador Cruanyes Moní (3)	7-1-1733	181 ll, 3s.	10 ll, 14s. (-)
Josep Rolderat	5-2-1733	167 ll, 10s, 7d.	33 ll, 17s, 10d. (-)
Salvador Cruanyes menor	7-2-1733	731 ll, 7s, 11d.	165 ll, 6s, 1d.
Miquel Carreras	28-3-1733	347 ll, 19s, 10d.	20 ll, 7s, 2d.
Jaume Clausell	18-6-1733	237 ll, 12s, 4d.	19 ll, 7s, 8d.
Salvador Cruanyes menor	26-4-1734	210 ll.	25 ll, 4s.
Manuel Clausell	10-1-1735	461 ll, 4s, 11d.	7 ll, 17s, 4d. (-)
Francesc Clausell (4)	10-1-1735	1.005 ll, 2s, 1d.	171 ll, 9s, 9d.
Salvador Cruanyes major	12-1-1735	48 ll, 6s, 8d.	12 ll, 4s, 4d.
Salvador Cruanyes menor	22-4-1735	288 ll, 5s.	288 ll. 5s. (-)
Joan Baptista Ferrer	17-5-1735	691 ll, 16s.	
Josep Ferrer i Castanyer	27-5-1735	691 ll, 16s.	5 ll, 11s, 4d.
Salvador Clausell	2-6-1735	761 ll, 17s, 4d.	16 ll, 11s, 4d. (-)
Josep Rolderat	18-6-1735	421 ll, 16s, 2d.	2 ll, 0s, 2d.
Pere Rolderat	2-9-1735	153 ll, 5s, 7d.	
Fèlix Llauger i Clausell	10-9-1735	590 ll, 9s, 6d. (214 ll. vi)	44 ll, 17s. (-)
Joan Cruanyes	11-4-1736	493 ll, 9s, 11d.	81 ll, 0s, 7d.
Salvador Cruanyes menor	24-6-1736	no hi ha compte	
Fèlix Ferrer	17-7-1736 (era a Cadís)	no hi ha compte	
Fèlix Llauger i Clausell	23-6-1736	no hi ha compte	
Josep Rufat (Arrufat)	4-11-1736 (era a Cadís)		

NOTES

- (1) Francesc Clausell rebia a Cadis les pipes transportades per dues tartanes franceses
- (2) Salvador Cruanyes Ferrer actuava com a sobrecàrrec en un gànguil
- (3) Salvador Cruanyes Moní actuava com a sobrecàrrec en un gànguil francès
- (4) Francesc Clausell rebia a Cadis els productes transportats per una tartana francesa